

KOSTEL SVATÉHO VAVŘINCE, JÁHNA A MUČEDNÍKA

Stručná historie

Začátkem 11. století postavili zdejší rýžovníci zlata, kteří pracovali na řece Blanici a Otavě, na tomto místě kapli. Kaple byla zasvěcena sv. Petru, později Nanebevzetí Panny Marie.

V knize *Dějiny města Písku* píše historik August Sedláček, že kostel v Putimi byl prvním kostelem v okolí. Sedláček dále píše, že kníže Břetislav II. (1092 – 1100) daroval obec Putim a kapli ostrovskému klášteru u Davle. Ve 13. století byla již Putim v majetku zeměpanském.

Kaple byla postupným dostavováním změněna na kostel (13. – 15. století). A tento byl zasvěcen sv. Vavřinci, jáhnu a mučedníku. Farním kostelem se stal v roce 1358. Tím, že byl kostel stavěn a rozšiřován postupně, měl i více stavitelů. Jejich jména nejsou známa. Ví se ale, že se na svatbě podíleli kameníci z písecké a zvíkovské huti. Farní kronika zaznamenává, že stavitelé nenásledovali ve stavebním slohu stavitele dřívější, a tím vznikla velká rozdílnost v zastřešení a ve tvaru oken.

Dr. Jiří Kuthan o putimském kostele píše: „Kostel je dvoulodní; zdivo severní lodi je mladší, než zdivo lodi jižní. Je to patrné v prvním patře věže, kde západní zeď severní lodi je zalícována do někdejšího okna v severní zdi jižní lodi. (...) Otevřenou otázkou zůstává, zda v jižní lodi putimského kostela není skryto starší jádro. Tuto hypotézu by mohl v budoucnosti prověřit jen stavební a archeologický průzkum.“

Každá z lodí má vlastní střechu a původně měla i vlastní vchod. Vchod do lodi severní byl v roce 1988 z bezpečnostních důvodů zazděn, a to tak, aby byl z vnější strany kostela patrný. Střechy lodí byly původně výškově velmi nesouměrné. V roce 1834 byly střechy upraveny tak, aby tento rozdíl nebyl tak velký.

Kostelní lodě byly původně odděleny zdí (proto dva vchody). Toto zdivo bylo odstraněno a lodi propojeny v 18. století. Klenby obou lodí podpírá silný středový sloup.

K severní lodi přiléhá sakristie s pozdně gotickým vchodem. Chránová předsíň (tzv. kobka) byla přistavěna v 18. století a z ní vede do kostela původní vchod s gotickým portálem. Původní cihlová dlažba byla překryta kamennými kvádry, a to při opravě kostela v roce 1834.

Kruchta (kůr) byla původně dřevěná a vedla podél celé jižní lodi ke kněžišti. Dnešní úprava kruchty je z roku 1834. Varhany nesou letopočet 1799; jejich obsluha byla až do roku 1950 ruční; v té době byl provoz varhan elektrifikován.

Pod dlažbou kostela je hrobka rytířů, pánů Radkoviců z Drahonic, a hroby rodu Vrábských z Mladějovic a Švamberských z Kestřan. V kostele je pochována také několik kněží a učitelů. Náhrobní kameny hrobů jmenovaných rodů byly v roce 1902 vyzvednuty a přemístěny na vnější jižní stranu kostela, aby se lépe uchovaly. Nešlo však o nejšťastnější řešení, protože kameny byly poškozovány povětrnostními vlivy. Jde o 14 kamenů z bílého mramoru a žuly. Náhrobky pocházejí ze 16. – 18. století. Pro jejich bezpečnější uchování pro příští generace, jako historická památka, byly v roce 2003 přemístěny na vnitřní zeď severní lodi kostela a přilehlé zdi.

Nyní jsou v kostele dva oltáře. Hlavní oltář sv. Vavřince a oltář Panny Marie. V roce 1970 byly pro velmi špatný stav odstraněny oltáře sv. Barbory a sv. Jana Nepomuckého.

Do 1. světové války bylo na věži více starých zvonů. Tři zvony darovali rytíři z rodu Radkoviců z Lípy a na Drahonicích (jsou uvedeny ve výčtu zvonů jako první): sv. Ondřej, ulitý pražským zvanařem Bricciusem v roce 1533; sv. Vavřinec, ulitý v roce 1560 rovněž Bricciusem; sv. Bartoloměj, ulitý v roce 1727 pražským zvanařem Mikulášem Lövi; sv. Maria, ulitý v Českých Budějovicích Robertem Pernerem v roce 1894 (ten byl umístěn ve věžičce). Tři z uvedených zvonů byly zrekvírovány za 1. světové války, a to v roce 1917. Na věži zůstal jen zvon sv. Ondřej. V roce 1928 se pořídily zvony nové, které byly ale zrekvírovány v roce 1942 a padly za oběť 2. světové válce. Do roku 1807 byly na věži ještě dva zvony, ale ty byly prodány, protože arcikníže Karel potřeboval peníze k zaplacení dluhu z prohrané války s Francií.

U východní stěny mezi oltáři jsou dvě křtitelnice. Kamenná křtitelnice je ze 14. století. Je vyrobena z jednoho kusu kamene. Křtitelnice cínová pochází z 18. století.

Putimští farníci o svůj kostel vždy dobře pečovali a svými dary přispívali na jeho zvelebení. Jako příklad lze uvést tyto dary:

- Skleněný lustr věnoval rod Vaňatů (čp. 26) v roce 1890,
- obrazy křížové cesty věnoval rovněž rod Vaňatů (čp. 26) v roce 1890,
- sochu sv. Václava daroval Václav Peklo (čp. 14) v roce 1911,
- svícny zakoupila Barbora Roučková (čp. 62) a Barbora Srnková (čp. 52),
- zdobně vyšitý plátěný pás pro oltář Panny Marie dal F. Pixa (čp. 47) v roce 1972,
- ze sbírky mezi farníky byl zakoupen nový oltář v roce 1968,
- misál daroval Vojtěch Roučka (čp. 62), putimský mlynář, v roce 1888,
- různé zdobné textilie na oltáře zakoupily putimské dívky z výtěžku zábav (věnečků) v letech 1938 – 1947,
- ze sbírky putimských občanů a farníků se v roce 1986, za pana faráře Petra Bednáře, pořídily nové vstupní chrámové dveře, dveře do chrámové lodi (z kobky) a dveře do sakristie,
- v roce 1989 nechal pan farář Jan Fatka z darů farníků zhotovit do kostela nové lavice; původní lavice, které podle kroniky darovali putimští občané v roce 1826, baly již velmi chatrné.

Dne 19. července 1892 měl v kostele sv. Vavřince svoji primici kněz-spisovatel, Jindřich Šimon Baar. Jméno tohoto kněze nese i Putimská škola, v níž je nyní už jen mateřská škola.

Putimská fara

Budova fary se v Putimi připomíná již v roce 1367, ale kde původní fara stála, není známo. Nynější budova fary (čp. 1), ležící západně od kostela, byla, jak se soudí, původně tvrzí některého šlechtického rodu (snad Vrábských) a byla k církevním účelům věnována. Úvaha o tom, že jde původně o tvrz, se zakládá na tom, že stavební prvky budovy, snad hlavně sklepy, tuto domněnku vyvolávají. Stavba byla původně přízemní a patro bylo přistavěno později. Fara byla přestavována v 16. století a později upravována podle potřeby.

Za třicetileté války byla budova zničena a neobývána. Obnovena byla až v roce 1754, kdy do Putimi po sto padesáti letech přišel opět farář. Putimská fara bývala bohatá. Pravděpodobně zůstaly u fary pozemky jako dar původního majitele. Byly to

pole a louky. K faře náleželo právo lovení ryb v řece Blanici, a to od mlýna až k soutoku Blanice s Otavou. Toto právo náleželo faře až do roku 1949.

Ve 14. století byla farnost podřízena děkanu bechyňskému, kam patřil i Písek. Přesto je znám zápis, že byl do Putimi jmenován plebán Lukáš z pražské konzistoře. V dobách husitských bouří, které zasáhli i Putim, byla duchovní správa vedena střídavě kněžími husitskými a církve luteránské.

Od roku 1958 kněz na faře nebydlí. Budova fary byla ve velice špatném stavu. Poněvadž se ale jedná o chráněný památkový objekt, bylo rozhodnuto o jeho generální opravě. Před vlastní opravou byl proveden archeologický průzkum (pražští archeologové, později Dr. Břicháček). Průzkum vydal zajímavá a cenná historická svědectví. Oprava fary se uskutečnila pod odborným dohledem památkářů. V té době byl v Putimi farářem P. Xaver Josef Kobza. Všude, kde to bylo možné, se na pracích brigádně účastnili farníci, občané i mládež.

Hřbitov

Kdy se začalo pochovávat kolem kostela, není známo. Uvažuje se, že hřbitov je tak starý, jako obec sama, tedy starší než je kostel. Hřbitovy kolem kostelů se zakládali od dob Konstantina Velikého. Urození byli pochováni v kostele do první poloviny 18. století. Oplocení nebo ohrazení hřbitovů, jako ochrana před zvěří, bylo nařízeno dvorským dekretem ze dne 24. 5. 1825. Dvorským dekretem ze dne 13. 9. 1784 nařídil Josef II. pohřbívát mimo obec, tedy mimo odvod vesnic a měst, z hygienických důvodů. V Putimi byl založen nový hřbitov na místě zvaném Pod Obcizny, u tzv. Peklů kříže. Pohřbeno zde ale bylo jen několik osob a lidé začali znovu používat hřbitov kostela. V místě hřbitova Pod Obcizny zbyl jen kamenný kříž, dnes zarostlý lesním porostem.

V roce 1875 již hřbitov kolem kostela nestačil a byl proto rozšířen o spodní hřbitov. Nový hřbitov byl obehnan zdí a rozpadávající se zeď starého hřbitova byla opravena. Na hřbitově odpočívají občané putimští, dále z Hradiště a Nových Dvorů, ale také ze Smrkovic. Ve Smrkovicích byl zřízen vlastní hřbitov kolem roku 1950.

Významné hroby na putimském hřbitově

- Farář Josef Baar se svou matkou Dorotou Baarovou, babičkou kněze a spisovatele J. Š. Baara
- Jan Cimbura, hrdina románu J. Š. Baara
- P. Tomáš Ledecký (náhrobek je zabudován přímo do hřbitovní zdi)
- Kněžský hrob (vlevo od hlavního vchodu): jako první byl do něho pochován P. O. Zloch v roce 1823, jako poslední P. F. Hroch, který zemřel v roce 1949 a je zde pochován i se svou matkou
- Poslední putimský ponocný Jan Kolářik, jenž zemřel v roce 1944 a svou službu konal 17 let

Pro zpracování stručné historie kostela, fary a hřbitova byla použita, mimo jiné, tato literatura:

- 1) Sedláček A. – Historie Královského města Písku
- 2) Dr. Kuthan J. – K některým otázkám výkladu architektury 13. století v Českých zemích (Umění Čsl. akademie věd č. 1, roč. XXXII, 1984)
- 3) Místní kroniky